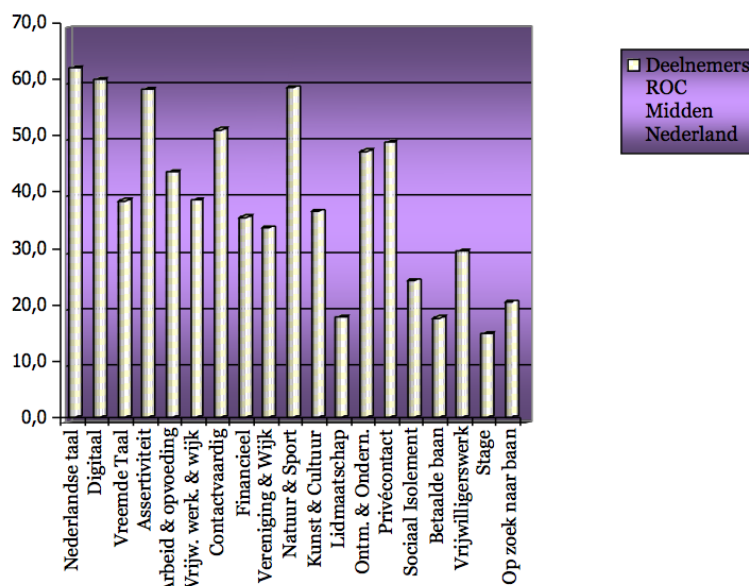

Figuur 3: Toename van sociale inclusie en arbeidsontwikkeling van deelnemers in percentages

Hoge resultaten

Uit onderzoek van Taris (2007) blijkt dat slechts 10% tot 20% van de deelnemers aan scholingstrajecten in werksituaties betere kennis en vaardigheden krijgt. Voor de regio's Amersfoort en Zeist zijn de meeste percentages veel hoger (zie tabel 2). Daarnaast is er in 2009 een eerste onderzoek gedaan naar effecten onder deelnemers van volwasseneneducatie. Ook daar liggen de percentages van de trajecten van ROC Midden Nederland veel hoger (zie tabel 2). Dit geldt echter niet voor de volgende vier variabelen: "internationale taalvaardigheden" en "verenigings- en wijkvaardigheden" met vrijwel hetzelfde percentage en "lidmaatschap" en "sociaal isolement" met een veel lager percentage dan in 2009.

Tabel 2: Percentage deelnemers met betrekking tot toename mate van sociale inclusie

Leercontext →	Totaal	Landelijk onderzoek 2009
Aantal deelnemers met toename sociale inclusie per variabele van sociale inclusie in % ↓		
<i>Activering</i>		
Nationale Taalvaardigheden	62.1	34.3
Digitale Vaardigheden	60.0	54.7
Internationale Taalvaardigheden	38.5	45.5
<i>Internalisatie</i>		
Assertiviteit	58.2	40.9
Arbeids- en opvoedingsvaardigheden	43.6	29.7
Vrijwilligerswerk- en wijkvaardigheden	38.6	35.8
Contactvaardigheden	51.1	35.3
Financiële vaardigheden	35.6	23.9
<i>Participatie</i>		
Verenigings- en wijkactiviteiten	33.8	41.4
Natuur- en sportactiviteiten	58.7	30.9
Kunst- en cultuuractiviteiten	36.7	29.3
Lidmaatschap	17.8	21.8
<i>Connectie</i>		
Ontmoeten & Ondernemen	47.3	32.4
Intieme contacten (oftewel privécontacten)	48.9	36.4
Sociaal isolement	24.4	44.2
<i>Kenmerken van arbeidsontwikkeling</i>		
Betaalde baan	17.7	Geen respondenten onderzocht
Vrijwilligerswerk	29.5	Geen respondenten onderzocht
Stage	14.8	Geen respondenten onderzocht
Op zoek naar baan	20.6	Geen respondenten onderzocht

Educatie werkt!

Samenvattend kan men zeggen dat een groot aantal deelnemers in de regio's Amersfoort en Zeist een betere plek in de samenleving krijgt na deelname aan een educatief traject van ROC Midden Nederland zeker in vergelijking met het landelijk onderzoek van 2009 en het onderzoek van Taris. Maar er liggen ook kansen op het gebied van werk. Een deel van de deelnemers verbetert haar positie op de arbeidsmarkt en dat terwijl dit in feite geen vooropgezet doel is. Educatie kan dus ook gezien worden als een voorziening voor laagopgeleiden om hun positie op de arbeidsmarkt te verbeteren. Als een deel van de trajecten een gecombineerde focus van arbeids- en maatschappelijke participatie (zoals basisvaardigheden) krijgt, zouden nog meer deelnemers wellicht een betere plek op de arbeidsmarkt kunnen krijgen.

Participatieopleidingen van ROC Midden Nederland zorgt voor een betere plek in de samenleving

Door Maurice de Greef

ROC Midden-Nederland wil met haar educatieve trajecten de positie van kwetsbare inwoners van de provincie Utrecht verbeteren. Zij probeert haar trajecten op maat te maken, zodat het effect heeft voor iedere deelnemer. Maar de vraag is of deze trajecten wel effect hebben. Wordt de participatie van deelnemers vergroot en krijgen ze een betere plek in de samenleving of op de arbeidsmarkt? ROC Midden-Nederland heeft samen met Maurice de Greef van onderzoek- en adviesbureau ArtéduC in zowel de regio Amersfoort als de regio Zeist onderzoek gedaan naar de effecten van haar educatieve trajecten. Hierbij is in beeld gebracht of de positie van de deelnemers op de arbeidsmarkt en in de samenleving verbeterd is.

Effecten in termen van sociale inclusie en arbeidsontwikkeling

De sector Educatie (Participatieopleidingen) van ROC Midden Nederland heeft in haar visie opgenomen dat zij haar deelnemers wil begeleiden naar een kansrijkere toekomst in de maatschappij. Zij wil dit bereiken door aandacht te besteden aan zowel de persoonlijke, als de loopbaanontwikkeling. In feite wil zij de sociale inclusie van de deelnemers in hun omgeving verbeteren, oftewel ervoor zorgen dat zij een betere plek in de maatschappij krijgen.

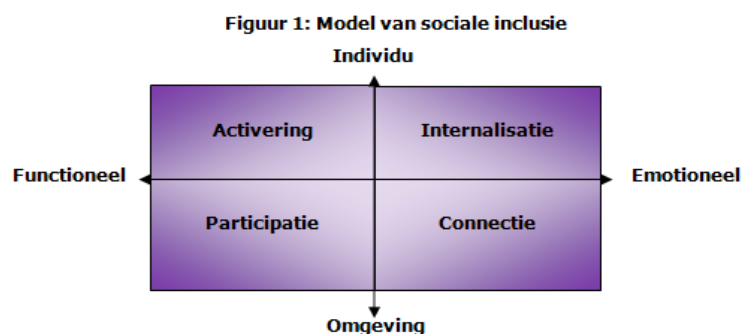
Dit proces van sociale inclusie balanceert op 2 assen. Allereerst staat het individu in contact met zijn of haar omgeving centraal. Op het ene moment verandert het individu iets in zijn of haar leven, wat enkel op zichzelf betrekking heeft (zoals de eigen post beheren), maar in een groot aantal gevallen wordt ook de omgeving daarbij betrokken (zoals de deelname aan wijkactiviteiten).

Ten tweede kan iemand zijn of haar plek in het dagelijks leven op functioneel of emotioneel vlak verbeteren. De deelnemer leert bijvoorbeeld gebruik te maken van vergunningen (functioneel) of leert nieuwe mensen kennen (emotioneel). In beide gevallen kan de deelnemer zich beter redden. In figuur 1 doorsnijden de twee assen elkaar en ontstaat het kwadrant van sociale inclusie.

Deze 4 categorieën van sociale inclusie kwamen ook naar voren uit eerder onderzoek van De Greef, Segers en Verté (2010) onder laagopgeleide deelnemers die deelnamen aan onderwijstrajecten bij ROC's. Uit hun geanalyseerde interviews werd duidelijk dat de 4 categorieën van sociale inclusie het volgende inhouden:

1. Activering: De deelnemer kan zichzelf in en rondom huis redden.
2. Internalisatie: De deelnemer durft zichzelf te zijn en voelt zich daar goed bij.
3. Participatie: De deelnemer neemt deel aan activiteiten in de dagelijkse samenleving.
4. Connectie: De deelnemer gaat nieuwe contacten aan en optimaliseert de bestaande contacten.

Daarnaast is bij het onderzoek van ROC Midden Nederland ook gekeken naar neveneffecten op het gebied van arbeidsontwikkeling. Hebben de educatieve trajecten ook effecten op de arbeidsontwikkeling van mensen? Dit was echter niet de hoofddoelstelling van de onderzochte trajecten. Het gaat hier om neveneffecten op het gebied van het hebben van een betaalde baan, vrijwilligerswerk, een stage of het zoeken naar een baan.

Onderzoeksmethodiek

In het schooljaar 2010-2011 is onder 214 deelnemers van educatieve trajecten in de regio's Amersfoort en Zeist een effectmeting gehouden. Deze deelnemers zijn door het ROC uit beide regio's benaderd en namen deel aan trajecten sociale redzaamheid van de afdeling Educatie (Participatieopleidingen) van ROC Midden Nederland. Er zijn 2 meetmomenten geweest, To en T1. Het eerste meetmoment was in de maand februari van 2011 en het tweede meetmoment was in de maand juni van datzelfde jaar. Tijdens de metingen zijn naast de socio-demografische kenmerken, zoals geslacht nationaliteit, leeftijd, hoogste vooropleiding, aantal opleidingsjaren en het wel of niet hebben van een diploma voor 15 variabelen van sociale inclusie en 4 kenmerken van arbeidsontwikkeling in beeld gebracht welk percentage deelnemers groei ondervond voor deze variabelen en kenmerken. Figuur 2 geeft een overzicht van de onderzochte variabelen en kenmerken. Bij de meting is gebruik gemaakt van de gevalideerde SIT-vragenlijst (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010). Om de effecten van educatie op het gebied van sociale inclusie in kaart te brengen, is gebruik gemaakt van het programma SPSS 13.0. Hierin is door middel van het maken van verschilvariabelen per variabele van sociale inclusie en kenmerk van arbeidsontwikkeling het percentage deelnemers, dat een groei heeft doorgemaakt, bepaald.

Figuur 2: Variabelen van sociale inclusie en kenmerken van arbeidsontwikkeling

1. Activering:

- Nationale taalvaardigheden;
- Digitale vaardigheden;
- Internationale taalvaardigheden.

2. Internalisatie:

- Assertiviteit;
- Arbeids- en opvoedingsvaardigheden;
- Vrijwilligerswerk- en wijkvaardigheden;
- Contactvaardigheden;
- Financiële vaardigheden.

3. Participatie:

- Verenigings- en wijkactiviteiten;
- Natuur- en sportactiviteiten;
- Kunst- en cultuuractiviteiten;
- Lidmaatschap.

4. Connectie:

- Ontmoeten & ondernemen;
- Omgang met intieme contacten;
- Sociaal isolement.

5. Kenmerken van arbeidsontwikkeling:

- Betaalde baan;
- Vrijwilligerswerk;
- Stage;
- Op zoek naar een baan.

De deelnemers in de regio's Amersfoort en Zeist

Volgens tabel 1 zijn in beide regio's de meeste deelnemers vrouw (66.7%) en niet in Nederland geboren (82.6%). Daarnaast is het merendeel (82%) tussen de 26 en 65 jaar en laagopgeleid. Volgens Josten (2010) hebben laagopgeleiden hoogstens een VMBO- of gelijkwaardig diploma. Dat houdt in dat ze circa 12 opleidingsjaren hebben gehad en hun hoogste vooropleiding halverwege MBO ligt. Kijkend naar tabel 1 heeft 58.7% minder dan 11 opleidingsjaren gehad en 83.7% 11 tot 15 opleidingsjaren gehad. Gezien de opleidingsjaren is dus meer dan de helft van de deelnemers laagopgeleid. De deelnemers van de regio Amersfoort scoren met 31.3% (die minder dan 11 opleidingsjaren hebben gehad) lager op de mate van laagopgeleidheid dan de 68.4% van de regio Zeist. Voor wat betreft de hoogste vooropleiding ligt de grens van laagopgeleid in de categorie MBO (en dan ongeveer op de helft, namelijk MBO-2 niveau). Als men dan het percentage laagopgeleiden berekent (inclusief de helft van de categorie MBO) krijgt men 51.65% voor het totaal aantal deelnemers, waarbij het percentage van de regio Amersfoort met 33.75% wederom wat lager is dan dat van de regio Zeist met 58.25%. Ten slotte valt op dat een veel hoger percentage in de regio Amersfoort (61.7%) dan in de regio Zeist (28.3%) een diploma voor een beroepsopleiding heeft.

Tabel 1: Socio-demografische kenmerken deelnemers (N = 214)

Regio → Kenmerk in %↓	Totaal	Regio Amersfoort	Regio Zeist
Geslacht			
Man	33.3	41.4	29.5
Vrouw	66.7	58.6	70.5
Nationaliteit			
In Nederland geboren	17.4	12.3	19.9
Niet in Nederland geboren	82.6	87.7	80.1
Leeftijd			
0 – 25	9.5	14.0	7.2
26 – 45	54.3	52.6	54.7
46 – 65	31.7	31.6	32.4
66 - 100	4.5	1.8	5.8
Hoogste vooropleiding			
Speciaal basisonderwijs	5.7	2.2	7.1
Basisonderwijs	27.6	10.9	34.1
Speciaal voortgezet onderwijs	3.4	6.5	2.4
Voortgezet onderwijs	9.2	8.7	8.7
MBO	11.5	10.9	11.9
HBO	11.5	28.3	5.6
Universiteit	8.6	13.0	6.3
Anders	22.4	19.6	23.8
Aantal opleidingsjaren			
Minder dan 5 jaar	33.2	18.8	38.3
6 – 10 jaar	25.5	12.5	30.1
11 – 15 jaar	25.0	39.6	20.3
16 – 20 jaar	13.6	25.0	9.0
Meer dan 21 jaar	2.7	4.2	2.3
Diploma			
Ja	37.2	61.7	28.3
Nee	62.8	38.3	71.7

Noot: “Missing values” zijn buiten beschouwing gelaten bij berekening percentages.

Daarnaast is in kaart gebracht wat het taalniveau van de deelnemers is en of ze actief zijn in de omgeving. Beiden blijken redelijk laag. Het gemiddelde taalniveau van de deelnemers is op een schaal van 1 tot 10 5.97 en op dezelfde schaal scoort de gemiddelde deelnemer 5.80 op de variabele “ontmoeten & ondernemen” (met het oog op nieuwe mensen en activiteiten buitenshuis). Ten slotte scoren ze met 1.97 vrij laag op een schaal van 1 tot 3 op het gebied van “sociaal isolement”, dat een wat hogere mate van sociaal isolement inhoudt.

Hebben trajecten educatie in de regio Amersfoort en Zeist effect?

De centrale vraag is of in beide regio's de deelnemers een betere plek in de samenleving hebben gekregen. Figuur 3 laat zien dat op alle gebieden van sociale inclusie en arbeidsontwikkeling een deel van het aantal deelnemers na deelname aan educatie een groei heeft doorgemaakt. De trajecten educatie blijken dus een effect te hebben. De grootste effecten zijn te constateren bij de vaardigheden met betrekking tot de Nederlandse taal, digitale competenties, assertiviteit en het verbeteren van het contact met anderen. Daarnaast zien we dat een groot deel van de deelnemers meer mensen ontmoet en meer activiteiten buitenshuis onderneemt, haar privécontacten vergroot en verbetert en meer aan natuur- en sportactiviteiten doet. Voor wat betreft de overige variabelen van sociale inclusie zien we dat meer dan 30% van het aantal deelnemers een groei doormaakt (met uitzondering van het aangaan van een lidmaatschap). Ten slotte is er ook sprake van een effect op het gebied van arbeidsontwikkeling. Bijna 20% vindt een baan of verbetert haar werksituatie, naast circa 30% die vrijwilligerswerk gaat doen en 20% die een baan gaat zoeken.